

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz pārbaudes procedūru saistībā ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 1141/2014

(COM(2018) 636 final – 2018/0328 (COD))

(2019/C 110/14)

Galvenā ziņotāja: **Marina YANNAKOUDAKIS**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Parlaments, 1.10.2018. Padome, 24.10.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Biroja lēmums	16.10.2018.
Pieņemts plenārsesijā	12.12.2018.
Plenārsesija Nr.	539
Balsojuma rezultāts	109/2/3
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Eiropas Komisijas nostāju, ka minētā regula ir vajadzīga, ņemot vērā nesenos notikumus saistībā ar *Facebook/Cambridge Analytica* lietu attiecībā uz personas datu apstrādi, kas, iespējams, bijusi nelikumīga.

1.2. EESK atzīst, ka mūsdienu pasaulē tehniskā attīstība, sociālie plašsaziņas līdzekļi un tas, ka visā Eiropas Savienībā uzņēmumi uzglabā personas datus, ir pašsaprotami. Minēto rīku nepieciešamība netiek apšaubīta, jo mēs dzīvojam globālā augsto tehnoloģiju pasaulē. Grūtākais uzdevums šajā ziņā ir darboties tā, lai aizsargātu ES iedzīvotājus, nodrošinātu pārredzamību un iedzīvotāju pamattiesību brīvību.

1.3. Datu izmantošana un sociālie plašsaziņas līdzekļi ir būtiski mainījuši to, kādā veidā politiskās partijas rīko vēlēšanu kampaņas, jo tie ir devuši iespēju mērķtiecīgi piesaistīt potenciālos vēlētajus. Tāpēc sociālie plašsaziņas līdzekļi tiek aizvien vairāk izmantoti, lai ietekmētu iedzīvotāju balsošanas nodomus. EESK cer, ka Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestāde⁽¹⁾ (turpmāk – Iestāde) pievērsīsies jomām, kurās varētu notikt datu aizsardzības pārkāpumi, un ierosinās risinājumus, kā to apturēt un nodrošināt “līdzsvara un atsvara sistēmu”, lai datu aizsardzība un datu izmantošana norisinātos saskaņā ar skaidri definētiem nosacījumiem.

1.4. EESK atbalsta priekšlikumā izvirzītos mērķus un piekrīt tam, ka demokrātija ir viena no pamatvērtībām, uz ko balstās ES; lai nodrošinātu pārstāvības demokrātijas darbību Eiropas līmenī, Līgumos teikts, ka ES pilsoņi ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā (EP).

1.5. Šī pārstāvība izpaužas kā deputātu ievēlēšana vai nu no politiskajām partijām, vai no tādu personu vidus, kas dalībvalstīs kandidē vēlēšanās. Pēdējo desmit gadu laikā sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem ir bijusi lielāka nozīme vēlēšanu platformas izveidē. Šis jautājums tagad ir jārisina Eiropas Komisijai (EK), un Iestāde, ņemot vērā tās personāla palielināšanos, var nodrošināt to, ka personas dati tiek aizsargāti un netiek ļaunprātīgi izmantoti politiskiem mērķiem. Lai to atrisinātu, pirmām kārtām ir jānodrošina, ka vēlēšanas notiek vienlīdzīgos konkurences apstākļos un neviena no grupām nevar gūt priekšrocības, ko sniedz datu izmantošana.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu

1.6. Tomēr, lai nodrošinātu pareizu Iestādes darbību, ir vajadzīgi stabili kritēriji attiecībā uz tās pilnvarām un kompetencēm. Pašlaik dalībvalstu datu aizsardzības iestādes (DAI) gādā par to, ka politiskās partijas datus neizmanto ļaunprātīgi. Pienācīgi ir jānosaka Iestādes un valstu DAI sadarbības nosacījumi. Turklāt datu aizsardzības iestādes daudzās dalībvalstīs saskaras ar ierobežotu resursu problēmu, un Komisijai vajadzētu apsvērt finansējuma nodrošināšanas iespējas, kas ļautu tām sadarboties ar Iestādi.

1.7. EESK atzinumā par personas datu aizsardzību ⁽²⁾ jau ir uzsvērtas iespējamās problēmas saistībā ar datu ļaunprātīgu izmantošanu, un EESK tajā ir pievērsusies problemātiskajām jomām.

1.8. EESK atbalsta to, ka Iestādē tiek pieņemti papildu darbinieki, lai šie darbinieki ar datu aizsardzības iestāžu starpniecību spētu labāk sadarboties ar dalībvalstīm un tādējādi nodrošinātu, ka datu aizsardzības pārkāpumi tiek pienācīgi izmeklēti un pārkāpumu atklāšanas gadījumā tiek piemērotas sankcijas.

1.9. EESK atzīst, ka procedūras saistībā ar EP vēlēšanām ES kontekstā reglamentē dalībvalstis. EESK arī cer, ka vai nu datu aizsardzības iestādes, vai arī atsevišķas partijas informēs Iestādi par datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem.

2. Atzinuma priekšvēsture

2.1. Nesenie notikumi ir apliecinājuši, ka iedzīvotāji ir pakļauti riskam kļūt par tādu tiešsaistē organizētu dezinformācijas kampaņu mērķi, kas paredzētas vēlēšanu diskreditēšanai un deleģitimizēšanai. Tiek arī uzskatīts, ka nelikumīgā veidā ir tikuši ļaunprātīgi izmantoti iedzīvotāju personīgie dati, lai ietekmētu demokrātiskas debates un brīvas vēlēšanas.

2.2. 2018. gada maijā stājās spēkā Vispārīgā datu aizsardzības regula, kas paredz stingrus noteikumus attiecībā uz personas datu apstrādi un aizsardzību. Tā attiecas uz visām ES un dalībvalstu politiskajām partijām un citiem subjektiem, kas saistīti ar vēlēšanām, – arī uz datu brokeriem un sociālo plašsaziņas līdzekļu platformām.

2.3. Pirms 2019. gadā paredzētajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām Eiropas Komisija ir ierosinājusi vairākas konkrētas izmaiņas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 (2014. gada 22. oktobris) par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu ⁽³⁾, lai nodrošinātu, ka vēlēšanas norisinās saskaņā ar stingriem demokrātijas noteikumiem un pilnībā ievērojot Eiropas demokrātijas, tiesiskuma un pamattiesību vērtības.

2.4. Ierosinātās izmaiņas, piemēram, ļautu piemērot sankcijas tām Eiropas politiskajām partijām vai fondiem, kas pārkāpjot datu aizsardzības noteikumus, ietekmē vai mēģina ietekmēt vēlēšanu norisi. Sankcijas tiktu noteiktas 5 % apmērā no attiecīgās Eiropas politiskās partijas vai fonda gada budžeta. Sankcijas uzliktu Iestāde. Turklāt tās partijas un fondi, kas neievēros noteikumus, nevarēs pieteikties uz finansējumu no Eiropas Savienības vispārējā budžeta tajā gadā, kurā tiks piemērotas sankcijas.

2.5. Priekšlikumā ir noteikta arī procedūra, kā pārbaudīt, vai valsts datu aizsardzības uzraudzības iestādes konstatētais datu aizsardzības pārkāpums ticis izdarīts ar nodomu ietekmēt EP vēlēšanu rezultātu; šajā procedūrā iesaistās neatkarīgu ievērojamu personu komiteja, kas darbojas pēc Iestādes lūguma. Neatkarīgu ievērojamu personu komitejas izveide ir noteikta regulas 11. pantā. To veido seši EK, EP un Padomes iecelti eksperti, kas nav šo iestāžu darbinieki.

2.6. Lai Iestādei nodrošinātu pietiekami daudz darbinieku un lai tādējādi tā varētu neatkarīgi un efektīvi pildīt savus pienākumus, ir ierosināts pieņemt darbā vēl septiņus darbiniekus (papildus pašreizējiem trim darbiniekiem, no kuriem viens ir direktors).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atbalsta priekšlikuma mērķus un piekrīt, ka demokrātija ir viena no pamatvērtībām, uz ko balstās ES. Lai nodrošinātu pārstāvības demokrātijas darbību Eiropas līmenī, Līgumos teikts, ka ES pilsoņi ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā. Tādēļ ir ļoti svarīgi gādāt par to, ka pilsoņi var brīvi un bez ierobežojumiem izmantot savas demokrātiskās tiesības. Jebkāda iejaukšanās, kas traucē veikt brīvu izvēli vēlēšanu laikā, ir nedemokrātiska un nepieņemama.

⁽²⁾ OV C 248, 25.8.2011, 123. lpp..

⁽³⁾ OV L 317, 4.11.2014., 1. lpp.

3.2. EESK atzīst, ka vēlēšanu kampaņās palielinās personas datu izmantošana. Saistībā ar Apvienotajā Karalistē 2017. gadā notikušajām vēlēšanām vairāk nekā 40 % no reklāmas izdevumiem kampaņu rīkotāji iztērēja digitālajām kampaņām. Tāpēc ir saprotams, ka personas dati ir vērtīgi, jo ar to palīdzību var piesaistīt konkrētas grupas. Tomēr nav pieņemami, ka personas dati tiek koplietoti bez attiecīgās personas informēšanas, un tas ir būtisks cilvēktiesību pārkāpums.

3.3. Tīmekļa attīstības, informācijas pārraides ātruma un globālās ietekmes dēļ ir nepieciešama stingra pieeja uzglabāto datu drošības jautājumam. VDAR šajā ziņā paredz stingrus noteikumus. Proti, personas dati ir jāapstrādā likumīgi un godprātīgi. Politiskās partijas, pamatojoties uz VDAR noteikumiem, drīkst likumīgi izmantot datus, ja ir ievēroti zināmi nosacījumi. Politiskā aģitācija aizvien vairāk izplatās sociālajos plašsaziņas līdzekļos. Mēģinājumi to pilnībā pārtraukt, visdrīzāk, nedotu nekādu labumu demokrātiskam procesam, jo tādējādi tiktu ierobežotas politisko partiju iespējas potenciālos vēlētajus informēt par savu programmu.

3.4. EESK atzīst, ka dalībvalstis pašas nosaka vēlēšanu procesu, un Komisijai ir jāstrādā, ievērojot šo dalībvalstu suverenitāti. ES nevar pieņemt tiesību aktus par valstu politisko partiju sankcionēšanu, jo šis jautājums ir dalībvalstu kompetencē. Tāpēc ES var ierosināt vienīgi pasākumus, lai uzliktu sankcijas Eiropas līmeņa politiskajām partijām. Šajā nolūkā Komisija ierosina grozīt regulu, kas reglamentē to statūtus un finansējumu. Tas piešķirs Iestādes secinājumiem stingrāku pamatu gadījumos, kad tiks pierādīta ļaunprātīga izmantošana.

4. Īpašas piezīmes un ieteikumi

4.1. EESK atzīst, ka Iestādei šobrīd trūkst darbinieku. Direktors un abi Iestādes darbinieki jau ir ļoti noslogoti, un gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas radīs vēl lielāku spiedienu uz viņiem. Tādēļ EESK atbalsta priekšlikumu par pastāvīgu darbinieku pieņemšanu darbam Iestādē un par iecelējas amatpersonas pilnvaru piešķiršanu Iestādes direktoram, jo ir būtiski, lai būtu pietiekami daudz personāla, kas novērotu, vai vēlēšanas noris pienācīgi.

4.2. Datu izmantošana un sociālie plašsaziņas līdzekļi ir būtiski mainījuši to, kādā veidā politiskās partijas rīko vēlēšanu kampaņas, jo tie ir devuši iespēju mērķtiecīgi piesaistīt potenciālos vēlētajus. Šī tendence ir veicinājusi to, ka sociālie plašsaziņas līdzekļi tiek aizvien vairāk izmantoti, lai ietekmētu iedzīvotāju balsošanas nodomus. EESK cer, ka Iestāde pievērsīsies jomām, kurās varētu notikt datu aizsardzības pārkāpumi, un ierosinās risinājumus, kā to apturēt un nodrošināt "līdzsvara un atsvara sistēmu", lai datu aizsardzība un datu izmantošana norisinātos saskaņā ar skaidri definētiem nosacījumiem.

4.3. EESK uzskata, ka ir skaidrāk jāprecizē, kas ir uzskatāms par mēģinājumu ietekmēt vēlēšanu norisi, pārkāpjot datu aizsardzības noteikumus. Būtu jāapsver, vai nebūtu lietderīgi izveidot darba grupu, kuras sastāvā būtu dalībvalstu datu aizsardzības iestāžu un Iestādes pārstāvji un kuras mērķis būtu apzināt labākos Iestādes un datu aizsardzības iestāžu darba prakses piemērus, jo datu aizsardzība Eiropas Savienībā nepazīst robežas.

4.4. Iestādes direktoru ieceļ saskaņā ar procedūru, kas noteikta regulas 6. panta 3. punktā. Viņš/viņa darbojas neatkarīgi un neatskaitās ES iestādēm. Viņš/viņa katru gadu iesniedz ziņojumu Eiropas Komisijai un Eiropas Parlamentam, tāpēc būtu ieteicams piešķirt Eiropas Parlamentam pilnvaras apstrīdēt šo ziņojumu un balsot par to. Tas Iestādei nodrošinātu zināmu pārskatatbildību, un process būtu pārredzamāks.

Briselē, 2018. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*